

ብሊና ዓዳት፡ ሕኖትልድ ጀዊራ አክራሲክ

(Blin tradition: From conception to first birthday)
Fitsum Asfaha

እና ዓዳት ብሊነው ነት ሀደግሶ ህምበው እማና እስቱ ድየው እማ አሰልድ አሰል ለውስቱ (inherited) ናንዲ ወክትሊ አክታሲክ ገሪ ደርፍፍድ መደይሰው (performed) ግን። በልጃ ደአም እና ንኪር ዳለትሊ ገሪኹድክ መደይሰገውዲ ከብቱ ፈረውዲ ግን። እን ዓዳት መደይኒ (performance) ደርብ ኩዶ፡ ብጅኻነስክ ድኳ ላኹ አከን፡ አካንልድ አካን ከለለድ ሲርዶ ገረሰኩ።

አዳማንድኹራ እኝርሰንትልድ ክርዳሲክ ሸጉድኻ ኒ ቲሮትዲ (parents) ኒ ቕሰውዲር ካበነድ፡ እካኮት ገእዮሰናኻ ኒሹር ግርሰዲ ልውርዲሲ ገረሰተሰነክ ኒ ከውዲ ኒ ወራባዲ መደያ ዓዳትሲ ናትክ እሲሮ ለመለም የኩ። እና ዓዳት ነንኻ ሕኖትልድ ተርዮ ናዴምዴመድ ደምሊ (አርብል) አክራሲክ ተለለየኩ።

ብሊነል እኹና ሓንንዶሰና፡ አኹኳርዲ ለሻተርዲ ሰሰርዲር አርፍፍ ትብኒል፡ ልጃንሊ ዓቕሶ ስንፉ ነጨገቲ (ነስነስና) እማ እኩን ዲቢሰሮ ካላ ቍሰቲ። እና ካላ ኒንኻ ካላ ስንፉኹ ይስተኩ። እና ደርብ ንድኻ ጎድጉሪ አክረት ሓብረቲ፡ ከውክር ሕኖት ክምረት ደለይደኩ። ኒንኻ ብሊነል፡ እኹና አን ሓንኖ ህምበኩን ይሮ ጋብናዲ ፋሺትናዲ፡ ክንትሰቲጋኹዲ ዐብዲ አክካዲን አክሮ ገረሰኩ። ናሃብረ አኹኩር አርባ ትብሮ ካላ ስንፉኹ ቍስሮ ደምቢ ንር ራጃ ኒኹርስክ ትወላ ሰሻላ።

እኝርናዲ ከቦናርዲ

አኻ ብሊና አንገብ ሺባ ወሪ ድገር ሺባ እኝሲሰንቲ እኩን አርእስተውዲ ግርስ ሻውዲ ህምበነኩ። ጎድጉሪ መሓጭና ተርሰረሰናኻ ወለይዳኹድ እን ግርስ ሻውልድ ላሪት ሸገነኩ። እን እኹናክር እንትሮሰና እን መሓጭረሪዲ ሕኖትዲር (foetus) አዋይንሲ ትክስረ ወንወነቲክር ታረሰቲክር (examine)፤ እኝሲሰንል ጀረብደው ዕድትሲክር ስኩሰቲ። ናሃብረ ደለምድሮ ደምብኻ እኝሲሰን አመት እሰቲ። ገንዲ ኢትየታትዲ፡ ንር እኝርኒ ግርጋትሲ ደለይደው አግዋርዲክር፡ ካቢድኖክር አንገፍድድኖክር እንተረነኩ። እኝርዶሰና እን ገና (after-birth) ፍተሪሲክ ትም ይኖ ጨበረነኩ። ገና ፍሮ ደምቢ ናውክ ላት እልለነኩ (ululate)። እንሲን ቍራ አከንኻ ኒ ክርድ መዳስሊ፡ አጃቂ አክረንኻ ንር ገር መዳስሊ (ሻንፍት ገለበድኖ ኩርሰኒሰና እሲን) ውሊተስ (umbilical cord) ቕረጨነኩ። ውሊታኻ እትብል ተለየት ትረድ ድንጉር የኩ። ገናት አርግ ዓንቕይል ግክዲን ደፈነነኩ።

ነስ ድኹኖ ደምቢ እን ዓለታ ገርናርሲ (gender) ደለይድኖ ኩዶ ሓዲስድ፡ ላት አክኖ ቍራ አከንኻ ለሻተን፡ አጃቂ አክረንኻ ሲኹን እልለነኩ። ዕላል ደምቢ ካላ ብኹርሰኩ። ካላ ብራኹ ስኒኹልድ ነጨጭኖ አድኖ፡ ከበኒት የውዲ ናንትትዲ ልኩኩዲ ላኸንዲትል ተኩደነነኩ። ነድ ደምቢ ናውክ ላት አክኖ ካላ ቋነኩ። ካለስ ቍኖሰና ኩዶ ቍራ አከንኻ ለሻተን፡ አጃቂ አክረንኻ ሲኹን፤ እልል ዩኑክር ግባርሲ ሰለሙኑክር ጉደነኩ። እና ካላ ኒን ካላ ትኩዲኹ ይስተኩ። እኝርደንትልድ ከቦናር ድኹሰትራሲክ፡ ከበኒትል ገእይሮ እንተውድክ ካላ ብኹርሰኩ። ናውክር ቍኖ ብትኖሰና እና አወት ሀደግሰሰና ዕላል እሰኑክር ግባርሲ ሰለሙኑክር ጉደነኩ።

ካላ ቊኖ ደምቢ እን እኩን አሻኩልድ በቂል እሰነኩ። አሻን በሀሪ ኩዶ መሰናትል አርግ ጃብል አንሸወነኩ። ከበኒትኸር አኸርሲ አኹንድ አንሸወነኩ። እን በቂልልድ ኩዶ ከበኒዲ፣ ጅርምቢ (children) ግናቲትዲትል ናንትተል እሰነኩሎም። እን ዓለቲሪ ባኸራትኻ እን አንን በሀሪ መሰናትል አንሸወሰሪሪትል አንሸወነኩ። ከበኒ፣ አኻ አዳም ልሻንሊ እንተረክ ሺባ ወሪ ደሀይ ዋስረክ ሺባ፣ እና አሻን አርግ ጃብል ህምብሪሪት ከሸከሸ ሰቲላ። ኒንኻ እን ዓለታ በኻኸርጊንኸር ሰንገጥጊንኸር ይስቶ ግን። ወሻቻ አርጉኹ አሻቆይሊ ኩዶ ገሉዳ ወሪ ሰኸኒ እግም ሰሻቋቄነኩ። አርግ አሻቆይልኻ መንቻዲ ካና እክክም ሻኹዲ ገምደነኩ። ነንኻ እን ከበኒ ወልወል ትውጊንልኻ ረኸሰግሪንኸር ይስቶ እስተው ግን። ዓቕ እንክሚ ቻፉኸር ግባርሊ አኸ ወደን መራብል ገመኩ። እን እንክማ ዓቕ ላዕካክዓዶ (disinfectant) አኸካዲን፤ ከበኒት ቋልቶ እንትረክ ንር ናትትሲ ዓቕ እንክሚውሊ ጠባቅስሪ ትውቲ። ወደን መራብሊ አኸሮኻ እን ዓለቲ ገርናርሰና እልል ዩቲ፣ ሲኹን ወሪ ለኻትን። ነላኹራ በሀር ከበኒ ትብተሪስክ ወደንሊ ትውላ። ደለይድጊ ትውንኻ ንኸር ናንትትሲ እን እንክሚ ዓቄል ጠባቅስ ወንተረኩ።

ሸኪ

ዓለታ እኸርሰንትልድ ለኻታ ኳራ አኸራሲክ ልሻን ገሰስተኩ ግራ ቀጨጭ ከደን ፋላ። ለኻታ ኳራ ተመሞ ደምበር ኳራት ጉራብድ ላኻ ሻኸጊ ልሻን ገሰስተኩ። እን ቆጨጭ ናጃበርዲ ደምበርዲ እንሲን ላት ከደን ድግድግል ማልሰተኩ። ከበኒ አርግልድ ገምሮ ወደንሊ ወንበርሊ ከፍ ዩቲ። ስሚርዲ ሰረን ከበኒሩዲ ዓለቲውዲ እን አኹን በሀሪዲ ወሻቄል ትብልሶ ወደን መራብል ገመኩ። ልሻን ለጭሐ ደምቢ፣ ከበኒ ዓለተስ ካሻሮ ናንድ ክንጅለዲ መኅኅረዲት ሀሰስ ዩቲ እማ እን ትብልሶ ህምበውድ አኸርሊ፣ ወደንሊ ተለዩት ደው ዩቲ። እን እኹና፣ አድሮ ወረድቶ ፈርደሪ፣ ኩዶ ተረንግል ተለዩት እን ትብልሶ ህምበውድ አኸርሊ፣ ከበኒር ቅብላ ደው ዩቲ። እንሲን ከበኒ ዓለታ ካሻሮ ግጅራኹሲ እን እኹናሲ ላምሰቲሉ፤ እማ እና ተለዩሰና ዩቲ ወንተተሰነኩ።

እኹና፣ እህኒ ኩኹረስ ወሪ ኩቕረት

ከበኒ፣ ናኸለ ይኹረስ ወሪ ይቕረት

ሲኹን እንዳዋ ይኖ ወንተተስኖ ደምብኻ እን ኢትዮራ ዓለተስ ኒገነሲ ላምሰቲሉ/ላ። ንድ ደምቢ እን ወሻቄል ትብልሶ ህምበውሲ ዩውል ምኹርዶ ሚጥሻ ወረድቲ። ሚጥሻልኻ ሰረንዲ ስሚርዲት እሻቻሰቲ፣ አሻን ንር ባቂልዲትር ዓቋ አካንሊ ማለቲላ። እና ሚጥሻሊ ወረድሮ ሰረንሲ እሻቻሰናኻ ሸኪ ይሰተኩ።

እኹና ሰረንሲ እሻቆቻስሮ ዐርዶ ደምቢ ካላ ብኹርሰኩ፤ እማ እን እኩን ልሻል ዲወውዲ ናውክ ላት ቋነኩ። አግዋርዲ ወንዲድኸር ለኻቲ ግን ይስቶ ሸሻስትኖ ካላ ቋነኩ። ካላ ቄውክ እን ዓለቲ ገርናርሰና እልል ይኖ ግባርሲ ሰለምኖ ጉደንኩ። ናሃቢ ካላ ቕኖ ደምቢ አርግ ሓደስተኩ። ከበኒ ትዳ ትውሮ ንርገሮብ እሻቃረቲ፣ ሸብክሲ ሓዲስድ ገደልሰቲ፣ ንር ሰርጎ እሰቲ፣ ኩላ ቋረቲ፣ ሰረን ጫርያን ሰረቲ፣ ዓለታኸር ኩላ ቋረኩ። ነን እስተ ደምቢ ከበኒ አርግ ሓደስታኹል ዓረገቲ።

መረቆይ

አርግሲ ሓደስኖ ካላ ቅኑኖ ደምቢ፣ ናሽንሀትሰና ወሪ ፊና ዋነንካ ፊኒሰና ስኹ ፍሪሪነድ ወሪ ፍደነድ። ስኹ ፍሪሪኖ ድኹኖሰና፣ ጉኒል ብዙርዲ አርበሻዲ ዓቅዲ ላት ሕበሪነድ። ኒንካ መረቆይ ይስተድ። ኒልድ ጉኻ ብሊናል ስኹ ፍድና መረቆይ ይስተድ። እንሲን እን እኩን መረቆይልድ ልሻሊ ነጨጉኑ ና ግርሰናኸር ና አርእሻሰናኸር ገውረነድ። ህምቡንትክ እና ተለየሰና ይኖ ገውርድኖ ገረሰነድ።

ቅራ አከን "ልኩዳ ዳድኒ አብዳ ጋቢኒ፣ ኒገናካ ብትርድኒት ኒኸርካ ሊሸኒት"

አሻቂ አከረን "ልኩድካ ዳድርንሪ አብድካ ጋብሪንሪ፣ ንርገናካ ብትርድንርቲ ንርኸርካ ሊሸንርቲ"

ናሃቢ ና ድኹኖ ደምቢ ጅርምቢ አግዋረው ሽሻስተነድ እማ ሱኹ ዓለቲኸሱ ድወነድሎም። ልሻካጭሊ አኸኖ ዎ ፍላን/ ፍላነት ይኖ ሽሻኖ ኒ ገርናርሲ ቋለው ወራታትልድ ላኸሱክ ይድኖ ከሚነት ድወነድሎም። እን ጅርምብኸር ይስትነሰና ልሻካጭሊ አኸኖ ዎ ፍላን ወሪ ዎ ፍላነት ይኖ ሽገነድ። እኩነልድ ላሪ ልሻን ጅቂል አኸሮ እን ዓለታ አብልክ ዎሆይ የቲሎም። እን ዓለታ ገርናርሰና እና ተለያኸሱና ዩኑ ወንተተሰነድ።

ቅራ አከን እን ነሳኸራ እሲሮ ገረሰው ወራታትልድ የነድ።

- ህምቡ፡ ጅርምቢ፣ ጉና ወሰል ሰገርኖ። ጉና ገለል ፈርኖ።
- እኹና፡ አጃ ትጉራት አዶ ለሀክየኩም ግን። ለሀክየኩም ግን።

አሻቂ አከረን ኩዶ እን ኡሰሪ እሲቶ ገረሰረው ወራታትልድ የነድ።

- ህምቡ፡ ጅርምቢ፣ ጉና ዓቅ ወረድኖ። ጉና ካን ሰገርኖ።
- እኹና፡ አጃ ማጨይ ጀረበድን እሻኸኸን። አጃ ሻፍ እሰድን እሻኸኸን።

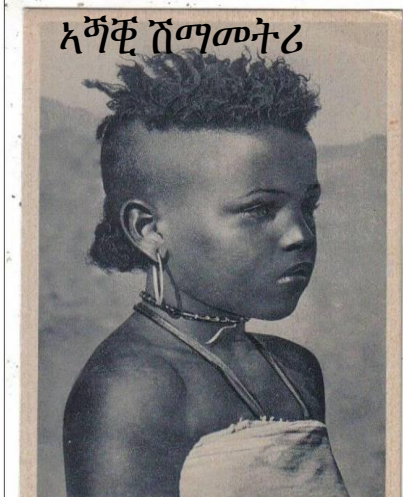
ነስ ይኖ ድኹኖሰና እን ጅርምቢ ጉና መረቆየኸሱ አድኖ አግዋራ ልሻንተል ጅልወነድ። አውሩ ናው ይስትኖ ወሻቆርሲነክ ሺባካ ፍላንዱ ወሪ ፍላነትሩ ግን ይኖ እን ዓለቲ ስኹሲ ድወነድ። እን ናት ወሻቆረው ከውኸር፣ እና አወት ህምባኸሱና ገውሩኑ ናልሻንሊ ነጨገነድ። ጅርምቢ ናሃቢ ጅልወኑ እርግኖ ወንተርኖሰና ካላ ቋነድ።

ኩርኺረድ አኸሰና ከበኒ ስሚር ሰርዶ፣ ኒአወይሲካ ታቂና ጫዕዳኸሱ ገምድሮ አርግልድ ገመቲ። ላካ ሓሙሊኸሱ ጉዲነክ ንርጃብል ገምዱኑላ፣ ንርካ ክሺርዱ ፈረቲ። ሲኸን ክሺርዶ ደምቢ ተረንግስ ደኸሮ መራብ ገቢል፤ ኳሪ ሽኸራ ህምባኸሱል ቂጦሪል ከፍ የቲ። ዓለታ ኳሪል ሓወጨድ፣ ከበኒኸር ትብቲ። እንሲን ሊሸንታ እን ታቂና ጫዕዳኸሱልድ፣ ቆንጦጥጊ ከበኒዲ ኩቶ ዓለተስ እን ፈራሪ ፍቲሕሰና እሰ ሊሸነድ። እን ግርዋ ሊሻኸሱ ኅር ወሪ እኸርዳን ግን ግራ እኸር ሊሸላ። ዓለታ ሊሸቶ ደምቢ ከበኒ ንር አርግል ወንተረቲ። እን ግርዋ ሊሻኻ ካላ ቋነድ። ሊሸና ግሰትዲ ከሎሽ ላውድ ወሪ ሸንገብድ ወሪ ጉርበትድ፣ ሕሮርየት ከሎሽዲ ወሪ ከሎሽ እንገት... አኸሮ ገረሰነድ።

ህምቡንትክ፡ ደማት፡ ሕርርየት ሕንጣናኹ ብሶትልድ ተርዮ ሃሚትድ ዮ ክርሚል ገማኹ እሰነኩ።

ለገድረ፡ ግሰትዲ ላው ገፍድ ከሎሽ ባረነኩ።

እኳረሩ፡ ግሰትዲ ጉርበትድ ከሎሽ ባረነኩ።

ሽንኹ እኳርሰራሲክ ከሎሽ ወሪ ሕርርየት ያዕይሰተላ። ሽንኹ እኳርሰሰና ቅራ አክንካ ግሰት እሰኩ፤ አጃቂ አክረንካ ግሰትዲ ሽማመትዲ እሰኩ። ሽንኹ እኳርሰገን ደአም ሴኳ አመራ ደምቢ ያዕይሰተኩ። ደአም ግሰት ልሽካ (12 - 15 አመራ) አኸራሲክ/ አኸታሲክ ዲዊሮ ገረሰኩ። ግሰት ደምቢ፤ አጃቂካ አኸርሲ ደምበይግሪ ወሪ ሽብክሲ ከለምግሪ ኒልዋንቱ ላንኪት ገደልሰኩ። ሽብክ ድባኩሲ (አሰማጡሲ) ካያ ናገሽ ሰቄት ገደለኩ። እን ደምቀቱ (ሃሚቱ) ሽብክሰካ ገደልግሪ ባረቲሎም። ቅራ አክንካ ግሰትሲ ያዕዮ ጎልሐየኩ እማ ሽብክሲ እኩሊሰኩ። ሽንገልዳሲክ ደአም ድግድጋ ወሪ ጉተና እሱ ሰኻላ።

ከበኒ ሴኳ ኡናር አኸታሲክ አርግሲ ጠላቅላ። ልቃን ከበኒሩ ኹሲ ኩዶ ዲማ አዳም ጠላቅለሉ። ቢሰታኹ ቢሰተን ድኳ አጃቂ ግናዩ ልቃንሊ ንርዲ ከብተቲ። ሓረስድረሪ ገና፡ ንኳኹ፡ ወንዳ እኹና፡ ዕቅራ አኸቶ ገረሰኩ። ከበንናር ወክትሊ ሽብ ሻኹክ ኒሽብ አዶ ገእየኩላ። ምንሒት ሻኹር ፍንጢራትልድ ልዊትልድ መንሐኩላ። እን ከብኒር ጀኸራ ምንሒት እንገው አክንን ደአም ሽብ ተከየነኩ።

ሴኳ ኡናር ደምቢ ሓረስድረሪ ንር ሕርስ ተመምድሮ፡ ከበኒት ቁረልድ መራብል ከፍ ሰቲላ እማ በሀሪ አክረንካ ንርላውድ ገውረቲ። እን ሓረስድረሪ ግናዩ አክረንካ እኹና በሀሪ አግዋረልድ ሽግሮ ገውረሰኩ። ናሃብረ ከበኒት ሓረስድሮ ንር ልቃል ወሪ ንር ኮል ፈረቲ። ሓረስድረሪት ንር ሕርሱ ይስቶ ድብላዲ ኩተናዲ ሰሰናኩላ። ከበኒኸር አርግልድ ገምሮ ንር ዳር አ'መት እሰኩ።

ስምትራ

ዓለታ አጃቂ አክረን እማና ወክትልካ ለኻታ ወሪ ሰኹታ አመራ ደምቢ፡ ናንዲ ወክትልካ ሴኳ ኡናርልድ አርብያ ኳራ አኸራሲክ ህምባ ሁመትሊ ሰመተርሰቲ። እማና ዳለትሊ ሰመተርሰታሲክ ድብላ እስሩ ሰኻላ። ሰመተርሰሮሰና ልኩኩሲ አንሸውኖ ላኸን ላት ተከኖ እቢረሰና ሃበነኩሉ። ድብላኸር ሰረቲ። ኒንካ እን ኡሰሪት ዓፍየትሊ ትክሰ ጉተኩላ፡ እኳርኒ ሁመትሊ ኩዶ ክሪል አኸራሲክ ገእሲሮላ ገረሰኩ። ንኪር ሁመትሊ ደአም ከብቱ ፈራኹ ተከኩ። ንድ ከብትናካ ገሪኹድክ ትክያኹ ግን።

ቅራ አክን እማና ወክትልካ ሽካ አመራ አኸራሲክ ሰመተርሰጊ ጨበርዶ ገረሱ ሰኻኩ። ሰመተርሰራሲክ ሰረራ እሱ ሰኻላ። እና ንኪር ሁመትሊ ደአም ሴኳ ኡናርልድ አርብያ ኳራ አኸራሲክ ህምባ ወክትሊ ሰምተርሰኩ። እማና ቅራ ሰመተርሰጊር ጃብ፡ ሰመተርሰ-ንጉሲክ ውራ ዮ ጀመርዶ ክመት እን ፈራዕ ጀመረሰ ድወነኩሉ። ንኸር እን ሕለሊ ዕራያሰ ቅረጭኖሰነክሉ እን ድውስተኹሰና ጀመረኩ።

ህምቡንትክ፡ ገብሩቅርልድ ኣከን መዓግብ ዮ ጀመረኩ
በይኑከውልድ ኣከን ኣብ ሰላብ ዮ ጀመረኩ።
ተኸርልድ ኣከን ኣብ ሓሪስ ዮ ጀመረኩ።

እኸር እንሲን ኒተባብሰና ነገሉቲ ወሪ ኣለላ ከሸርደኩሉ። ኒገናኸር ዕላል እሰቲ። እን ዕራዩስ ገና ኣደቲሉ እማ መርወድሰና ጭቢዕ ልኩኸኹል ትውሰቲሉ። ሰመተርሶ ደምቢ ገጡስጊን ይስቶ ኣኹተድ ሕለለስ መጋባትሲ ተመድጊ ጀልዩሰና ሃቢን ኣንሸወነኩሉ። ላኸን እቢርዳሲክ ካላ ስኒኸዲ ሸብዲ ስኻዲ መረቕዲ ቊሰነኩሉ። ትዳኸር ትወኩ። እን ላኸን እቢርና ጉሾ ላኸንተዶልክ ይኸ ላኸንሲ ፊን ቋስኖ ትዳ ትውሰነኩሉ።

ጀዊራ

ዓለታ ወልታ ኣርባ እሲራሲክ ጥባስ ልኩኸዲ ናንትዲትል ኣንሸውሰኩሉ። ወልታ ኣርባ ደምቢ ከዶ ባኸራ ኣሰራዲሪኸ ልኩኸዲ ናንትዲትል እሰነኩሉ። ዓለታ እኸርሶ ኣመራ ጅልውዶሰና፡ እን ግርጋ ሲረኸድ በሓርሰቲ (celebrate) ። ሰቢ ሶል (ሰባ ገለበስቶ) ወላ ጃኸረድ እንላኸሰኩ። ኣር ማዲለው ጣንጥደነኩ (ጠዓድ እሰነኩ)። ጀዊራኸር ደለምደነኩ። ጀዊራ ይስታኸ ገኖራ ቁልፊሪሰና ኣኸ ጥባስ ሳኸስተሉ ህምባኸ ግን። ነስ ደለምድኖሰና እን ዓለተስ ታተ ዩኑ ኣድኖ እንትኖ እን ጃኸራ ሰቢ ሶልሊ ህምበውዳግል ደውሰነኩሉ። እንሲን እን እኩን ኒል ድየውልድ ዳፍፊ ኢትየራ እን ጣንጥድነው ጠዓድሲ ኣድሮ ዓለቲል ጅልውድሮ ኒ ኣኸርሊ ብቕሰቲሉ። ጀዊሪስኸር ሕቕትሊ ኣንሸውቲሉ። ንድኻ እን ዓለቲ ኣመራ እስና ጀዊራ ይስተኩ። እን ጠዓድልድ ኣድኖ ልቫንሊ ማለነኩ። ጅርምቢ ኒል ድየውድኸር እወነኩ። እን ጅርምቢ ከዶ እን ዓለተስ ታተ ዩኑ ኣግጥረል ኣድኖ ጅልወነኩሉ። ጀዊራ እሰ ደምቢ ደኣም እኸርስኒ ግርጋ ኣልብርሰላኸር በሓርሰላኸር። ደኣም ጀዊራ ደምቢ ሴኸ ኣመራ እሲራሲክ ሕቕትሊ ሓጎ (ጥባስ ትሪል ፊስተ ህምበው) ኣንሸወነኩሉ።